

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально науковий інститут права і соціальних технологій

СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ ТА ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять для студентів спеціальності

8.13010201 «Соціальна робота»

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри соціальної роботи
Протокол №12
від 9 червня 2015 р.

Соціальні інновації та проектна діяльність. Методичні вказівки до семінарських занять для студентів спеціальності 8.13010201 «Соціальна робота» / Укл. : Коленіченко Т.І. – Чернігів : ЧНТУ, 2015. - 47 с.

Укладач: КОЛЕНІЧЕНКО ТЕТЯНА ІВАНІВНА,
кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри
соціальної роботи

Відповідальний
за випуск СИЛА ТЕТЯНА ІВАНІВНА,
декан факультету соціальної роботи ЧНТУ,
кандидат психологічних наук, доцент

Рецензенти: СИЛА ТЕТЯНА ІВАНІВНА декан факультету соціальної
роботи Чернігівського національного технологічного
університету, кандидат психологічних наук, доцент

При розробленні Методичних вказівок до семінарських занять для студентів спеціальності 8.13010201 «Соціальна робота» з дисципліни «Соціальні інновації та проектна діяльність» ми спиралися на дослідження проведені в Києво-Могилянській академії.

© ЧНТУ, 2015

© Т.І. Коленіченко, 2015

ЗМІСТ

	Вступ	6
1	Основні положення програми навчальної дисципліни «Соціальні інновації та проектна діяльність»	8
1.1	1.1.1 Тематичний план навчальної дисципліни «Соціальні інновації та проектна діяльність»	8
	1.1.2. Структура навчальної дисципліни	10
	1.1.3. Методи поточного та підсумкового контролю	11
2	Тематика практичних занять	13
2.1	Сутність та основні поняття соціальної інноватики	13
	2.1.1. План заняття	
	2.1.2. Практичні завдання для студентів	
	2.1.3. Питання для перевірки знань студентів	
	2.1.4. Теми рефератів	
2.2	Інноваційний процес в соціальній роботі	14
	2.2.1. План заняття	
	2.2.2. Практичні завдання для студентів	
	2.2.3. Питання для перевірки знань студентів	
	2.2.4. Теми рефератів	
2.3	Подолання перешкод при впровадженні інновацій. Етика просування інновацій	16
	2.3.1. План заняття	
	2.3.2. Практичні завдання для студентів	
	2.3.3. Питання для перевірки знань студентів	
	2.3.4. Теми рефератів	
2.4	Особливості проектної діяльності	17
	2.4.1. План заняття	
	2.4.2. Практичні завдання для студентів	
	2.4.3. Питання для перевірки знань студентів	
	2.4.4. Теми рефератів	
2.5	Специфіка розробки та впровадження проектів в соціальній роботі	18
	2.5.1. План заняття	
	2.5.2. Практичні завдання для студентів	
	2.5.3. Питання для перевірки знань студентів	
	2.5.4. Теми рефератів	
2.6	Моніторинг та оцінювання проектів в соціальній роботі	20
	2.6.1. План заняття	
	2.6.2. Практичні завдання для студентів	
	2.6.3. Питання для перевірки знань студентів	
	2.6.4. Теми рефератів	
2.7	Побудова та розвиток команди проекту	21
	2.7.1. План заняття	
	2.7.2. Практичні завдання для студентів	
	2.7.3. Питання для перевірки знань студентів	

2.7.4. Теми рефератів	
2.8 Професійне вигорання професіоналів проекту	24
2.8.1. План заняття	
2.8.2. Практичні завдання для студентів	
2.8.3. Питання для перевірки знань студентів	
2.8.4. Теми рефератів	
2.9 Супервізія персоналу проекту. Навчання персоналу проекту	25
2.9.1. План заняття	
2.9.2. Практичні завдання для студентів	
2.9.3. Питання для перевірки знань студентів	
2.9.4. Теми рефератів	
3 Методичні рекомендації для написання реферату з дисципліни «Соціальні інновації та проектна діяльність»	27
4 Перелік питань до іспиту з дисципліни «Соціальні інновації та проектна діяльність»	31
Рекомендована література	33
Додатки	35

Вступ

Сучасні зміни, що відбуваються у суспільстві, переорієнтація пріоритетів соціальної політики потребують розроблення та впровадження інновацій в соціальну роботу. Інноваційна діяльність на сьогоднішній день є невідомою складовою діяльності фахівця соціальної сфери. Зауважимо, що інноваційна діяльність як вид професійної діяльності в соціальній роботі тісно пов'язана із соціальними інноваціями, які є важливим фактором економічного, соціального та культурного прогресу сучасного суспільства та засобом задоволення суспільних потреб, що сприяє покращенню організації соціальної роботи, підвищує її ефективність та якість, статус професії у суспільстві.

Появу іновацій в соціальній роботі обумовлюють такі процеси: загострення соціальних проблем, що вимагає нових підходів до їх вирішення; відсутність необхідних ресурсів для розвитку соціальної сфери; більш жорсткі вимоги до якості надання послуг закладами соціальної сфери та наближення їх до міжнародних стандартів.

Водночас зміни, що відбуваються в суспільстві, суттєво впливають на особистість фахівця, його професійну підготовку до інноваційної діяльності. Майбутній фахівець соціальної сфери досить чітко усвідомлює необхідність сучасних вимог до надання соціальних послуг, а також розуміє прямий взаємозв'язок між наявним проявом свого інноваційно-творчого потенціалу та можливостями самореалізації у професійній діяльності. Інноваційна професійна діяльність соціальних працівників пов'язана як з державним зобов'язанням щодо покращання добробуту всього населення, й особливо соціально незахищених категорій населення, так і з необхідністю реформування соціальних послуг у системі соціального захисту. При цьому основою інноваційного підходу до надання соціальних послуг повинно залишитись: поширення соціальної підтримки на вразливі верстви населення при раціональному використанні ресурсів; посилення адресного характеру соціальної підтримки; підвищення управлінських рішень; запровадження стимулів до економічно відповідальної поведінки одержувачів соціальної підтримки.

Саме тому, мета навчальної дисципліни “Соціальні інновації та проектна діяльність” полягає у формуванні у студентів готовності до впровадження інновацій в практику соціальної роботи шляхом розробки соціальних проектів і соціальних програм з метою реалізації інноваційних напрямів надання соціальних послуг клієнтам. Основними **завданнями курсу** є:

- 1) надання уявлення про соціальну інноватику як галузь наукового знання;
- 2) ознайомлення з основними підходами до інноваційної діяльності;
- 3) формулювання навичок комплексного підходу до застосування інновацій у сфері надання соціальних послуг;

4) стимулювання інтересу студентів до розробки та впровадження соціальних проектів, що спрямовані на розв'язання актуальних проблем життєдіяльності груп клієнтів, громади, суспільства.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- теоретико-методологічні основи соціальної інноватики;
- понятійно-категоріальний апарат інноватики;
- сутність та закономірності інноваційних процесів в соціальній сфері;
- алгоритм соціального нововведення та основні етапи підготовки й реалізації соціальних інновацій;
- зміст державної інноваційної політики в соціальній сфері;
- специфіку застосування інноваційних методів в практиці соціальної роботи.

Студенти повинні **вміти:**

- застосовувати основні терміни й поняття соціальної інноватики в професійній діяльності;
- визначати напрямки, мету, етапи та методи інноваційної діяльності в сфері надання соціальних послуг;
- оцінювати реальний стан та досвід в сфері надання соціальних послуг щодо практичного застосування соціальних нововведень;
- розробляти та реалізовувати соціально-інноваційні проекти в сфері надання соціальних послуг;
- надавати об'єктивну характеристику інноваційним методам та їх впливу на якість надання соціальних послуг різним групам клієнтів, що забезпечують формування таких **компетенцій:**
 - ✓ соціально-особистісних;
 - ✓ загальнонаукових;
 - ✓ інструментальних;
 - ✓ професійних.

Викладання навчальної дисципліни має проводитися у доступній для студентів формі, зважаючи на рівень їх підготовки і складність наукової термінології курсу. Велика кількість годин відводиться на самостійну роботу. Під час вивчення курсу студенту пропонуються теми для написання реферату. Самостійна робота передбачає науковий пошук актуальних проблем навчальної дисципліни “Соціальні інновації та проектна діяльність”.

1 ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ ТА ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ”

1.1.1 Тематичний план навчальної дисципліни «Соціальні інновації та проектна діяльність»

Змістовий модуль 1. Соціальна інноватика: теоретико-методологічний аспект

Тема 1. Сутність та основні поняття інноватики

Соціальна інноватика як спеціальна галузь знань про цілеспрямовані зміни в соціальній сфері. Становлення соціальної інноватики і проблема її наукового статусу. Предмет соціальної інноватики.

Класифікація та опис інновацій. Співвідношення понять «новація», «інновація», «нововведення». Сучасні теоретичні підходи до визначення інновацій. Значення соціологічного, економічного, управлінського та психологічного підходів у вивченні феномену інновації.

Багатоаспектність поняття «інновація». Інновація як процес та інновація як результат. Соціальна значущість як основна ознака визначення інновацій в соціальній сфері.

Тема 2. Інноваційний процес в соціальній роботі

Механізм інноваційного процесу. Послідовність дій інноваційної діяльності колективу для використання механізмів інноваційного процесу в соціальних організаціях.

Методи пошуку та генерування нових ідей. Етапи пошуку ідей в соціальній роботі. Переваги та недоліки «мозкового штурму». Метод віднесеної деструктивної поведінки. Метод цільових обговорень. Круговий збір ідей. Метод конкретних випадків. Метод «вогонь по керівнику». Метод вільних асоціацій. Метод розстановки проблеми та значущість. «Круговий метод». Метод поіменного висування. Метод 635.

Різнобічне мислення. Перетворення проблем на ресурси. Методи стимулювання інновацій. Аспекти аналізу та оцінювання інновацій. Особливості мислення при виявленні та пошуку проблем.

Тема 3. Подолання перешкод при впровадженні інновацій. Етика просування інновацій

Опір змінам, психологічні чинники гальмування. Соціально-економічні чинники гальмування. Чотирьохрівневий процес адаптації. Поняття ризику в соціальній роботі. Особливості ризикованого впровадження інновацій в соціальній роботі. Причини виникнення ризику. Залучення клієнтів при впровадженні інновацій.

Змістовий модуль 2. Соціальне проектування в соціальній роботі

Тема 1. Особливості проектної діяльності

Роль інноваційних проектів. Типи проектів. Життєвий цикл проекту. Концепція проекту.

Сущність понять «проект», «соціальний проект», «інноваційний проект». Види проектів. Види соціальних проектів. Класифікація інноваційних проектів. Характеристика соціальних проектів за спрямованістю та фінансуванням.

Життєвий цикл інноваційного проекту: формування інноваційної ідеї, розробка проекту, реалізація проекту, завершення проекту. Методики виявлення інноваційних ідей: методи інтерв'ю та анкетування; творчі методи. Технологія розробки проектів в соціальній роботі. Модель реалізації інноваційного соціального проекту. Масштаби соціальних проектів.

Особливості проведення конкурсів соціальних проектів. Специфіка участі в конкурсах соціальних проектів: окремих громадян, благодійних організацій, соціальних установ, бізнес-структур. Критерії оцінки соціальних проектів та інноваційних проектів.

Тема 2. Специфіка розробки та впровадження проектів в соціальній роботі

Підготовчий етап до впровадження проектів в соціальні організації.

Специфіка визначення мети за завдань проекту. Планування заходів щодо впровадження проекту. Складання бюджету та пошук коштів на реалізацію проекту. Виконання проекту.

Тема 3. Моніторинг та оцінювання проектів

Оцінювання проектних пропозицій. Моніторинг проекту. Оцінювання проекту.

Змістовий модуль 3. Менеджмент персоналу проектів

Тема 1. Побудова та розвиток команди проекту

Визначення команди. Походження команди. Етапи розвитку команди. Умови існування ефективної команди.

Тема 2. Професійне вигорання професіоналів проекту

Поняття вигорання та професійних меж. Причини виникнення вигорання. Менеджмент вигорання та професійного стресу. Балінтійські групи.

Тема 3. Супервізія персоналу проекту. Навчання персоналу проекту

Поняття та принципи супервізії. Принципи та функції супервізора. Моделі супервіорства. Приклади з практики: опис супервізії. Теорії навчання дорослих людей. Методи навчання дорослих людей. Стилi навчання дорослих людей. Особливості організації тренінгів.

1.1. 2 Структура навчальної дисципліни

Таблиця 1.1 - Розподіл обсягу годин дисципліни за темами і формами вивчення

Назви змістовних модулів і тем		Кількість годин для денної форми навчання								
		Всього		У тому числі						
				лекцій		практичних		С.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Змістовий модуль 1. Соціальна інноватика: теоретико-методологічний аспект										
1. Сутність та основні поняття соціальної інноватики				2	-	2	-	12	-	
2. Інноваційний процес в соціальній роботі				2	-	2	-	12	-	
3. Подолання перешкод при впровадженні інновацій. Етика просування інновацій				2	-	2	-	12	-	
Разом за змістовним модулем 1				6		6		36		
Змістовий модуль 2. Соціальне проектування в соціальній роботі										
1. Особливості проектної діяльності				2	-	2	-	12	-	
2. Специфіка розробки та впровадження проектів в соціальній роботі				2	-	2	-	12	-	
3. Моніторинг та оцінювання проектів				2	-	2	-	12	-	
Разом за змістовним модулем 2				6		6		36		
Змістовий модуль 3. Менеджмент персоналу проектів										
1. Побудова та розвиток команди проекту				2	-	2	-	12	-	
2. Професійне вигорання професіоналів проекту				2	-	2	-	12	-	
3. Супервізія персоналу проекту. Навчання персоналу проект				4	-	2	-	14	-	
Разом за змістовним модулем 3				8		6		38		
Усього годин за дисципліну				20		20		110		

1.1.3 Методи поточного та підсумкового атестаційного контролю з навчальної дисципліни «Соціальні інновації та проектна діяльність»

Пояснення видів робіт та вимоги до їх оцінювання

1. Робота на семінарському занятті.

Усне опитування - це найпоширеніший метод у навчальній практиці. Його використання сприяє опануванню логічним мисленням, виробленню і розвитку навичок аргументувати, висловлювати свої думки грамотно, образно, емоційно, обстоювати власну думку. Даний вид опитування передбачає відповіді студентів на визначені викладачем семінарські запитання.

Максимальна кількість балів, яку студент може набрати на семінарському занятті із даного виду опитування передбачена робочою програмою навчальної дисципліни.

Вирішення практичних ситуаційних завдань проводиться на занятті за допомогою використання методу груп. Студентів ділять на групи та пропонується проблемне запитання чи реальна практична ситуація, яка потребує вирішення. Студенти за допомогою метода дискусії обговорюють проблему зазначену викладачем і презентують спільне вирішення проблеми.

Оцінюючи вирішення поставленої проблеми, викладач керується такими критеріями: повнота та послідовність відповіді, правильність нормативного та наукового обґрунтування, можливість поєднання теоретичного матеріалу в реальній проблемній ситуації.

Експрес-опитування на семінарі проводиться на початку кожного заняття (5-10) хвилин. Студентам пропонується дати письмові відповіді на одне запитання із попереднього семінарського заняття.

Метою проведення письмового опитування є перевірка залишкових знань студентів до попереднього семінарського заняття та вміння змістовно та коротко викласти окремі питання теми.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями: повнота, правильність та стислість відповіді, логіка і аргументованість викладу думок.

2. Письмова робота за результатами модульного контролю.

Відповідно до програми навчальної дисципліни викладач проводить три письмових роботи за результати вивчення кожного змістового модуля. Кожна письмова робота може включати теоретичні питання та практичні завдання. Питання письмової роботи охоплюють всі теми відповідного змістового модуля. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за результатами однієї письмової роботи становить 10 балів.

3. Індивідуальна робота студента полягає у написанні реферату та здійсненні реферування літератури. Реферат готується з обов'язковим розглядом дискусійного питання з викладенням власної точки зору на дану проблему. Теми рефератів подаються після кожного семінарського заняття .

4. Підсумкова контрольна робота проводиться одна в семестр за результати вивчення всіх змістових модулів.

Вона включає у себе теоретичне та практичне питання. Завдання контрольної роботи можуть включатися питання з тем, вивчення яких не виносились на семінарські заняття, а також питання, які передбачені планом для самостійного вивчення.

Про проведення підсумкової роботи студенти попереджаються не менш як за тиждень. З переліком тем, питання з яких буде винесено на контрольну роботу, студенти теж ознайомлюються завчасно.

Відповідь на теоретичне питання повинна повністю його розкривати, але разом з тим бути лаконічною.

Після перевірки контрольної роботи та оголошення її результатів студентам надається можливість ознайомитись з власними роботами та завданнями для них, і при необхідності оспорити результати контрольної роботи.

2 Тематика практичних занять

2.1. Сутність та основні поняття соціальної інноватики

2.1.1. План заняття

1. Теоретико-методологічні засади дослідження проблеми інновацій в соціальній роботі.
2. Особливості інновацій в соціальній роботі.
3. Класифікація та опис інновацій.
4. Творці та реалізатори інновацій в соціальній роботі.

Ключові поняття та терміни: інновація, інноватика, нововведення, новшество, новація, новинка, нова технологія, класифікація інновацій, новатор.

2.1.2. Практичні завдання для студентів

1. Сформулюйте напрямки інноваційних досліджень в соціальній роботі?
2. Чи є доцільним використання перерахованих Вами напрямків у практиці соціальних установ?
3. Назвіть переваги чи недоліки відомих Вам інноваційних напрямків, які існують в соціальних установах.
4. Чим обумовлено багатоаспектність інтерпретації поняття «інновація»?
5. Охарактеризуйте особливості соціальних іновацій.

Творче завдання

Проаналізуйте особливості комплексної програми Н.П. Роговенко «Комплекс відтворюючої медицини» (Додаток А) та визначте тип інновації, які подано в цій програмі, за допомогою наступної схеми «Контініум цінності інновацій».

Інновація ефективності Еволюційна інновація Революційна інновація

Питання для перевірки знань студентів

1. Наведіть приклади інновацій в соціальних службах України.
2. Визначте, що є найтипівішим для інновацій в соціальній сфері.
3. Розкрийте основні підходи до визначення поняття «інновація», «інноватика», «нововведення».
4. Чим відрізняються інновації в соціальній роботі від інновацій в економіці.
5. Розкрийте та проаналізуйте психологічний портрет новатора.

Теми рефератів:

1. Роль інновацій в сучасній Україні.

2. Інновації як фактор суспільного розвитку.
3. Вільна тема

Рекомендована література:

1. Василенко О.В. Інноваційний менеджмент / О.В. Василенко. - К. : Фенікс. 2003, - 440с.
2. Завіршек Д. Соціальні інновації. Нова парадигма в соціальній роботі Центральної Європи // Соціальна політика і соціальна робота. – 1997. - №2,3. – С. 107-123.
3. Инновационный менеджмент : [учебное пособие] / М.: КНОРУС, 2005. – 544с. М.Ф.Головатий, М.П.Лукашевич та ін. – К.: МАУП, 2002. – 376с.
4. Инновационный менеджмент: [учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности 061100 "Менеджмент организации"] / под ред. В. А. Швандара, В.Я. Горфинкеля. - Москва : [вузовский учебник: ВЗФЭИ], 2006. - 381 с.
5. Інновації в соціальних службах : [навч. – метод. посібник]. / Семигіна Т.В., Покладова В.В., Григ І.М. та ін. – К. : Університетське видавництво «Пульсари», 2002. – 168 с.
6. Никишина Н.В. Инновационные педагогические технологии / Н.В. Никишина. - Волгоград. Учитель. – 2007, - 91с.
7. Павлова О.В. Інноваційні технології соціальної роботи у вищій школі / : [навчальний посібник для студентів ВНЗ] / Павлова О.В. – Донецьк : Видавництво «Норд-Прес», 2010. – 197 с.
8. Платонова Н.М. Инновации в социальной работе / Н.М. Платонова : [учеб. пособие]. — М. : [издательский центр «Академия»], 2011. — 256 с.
9. Семигіна Т. Соціальні інновації : методологічні аспекти викладання / Т. Семигіна // Соціальна політика і соціальна робота. – 2000. - №3,4. – С. 101-102.
10. Черепанова А. Педагогические технологии и инновации. Анализ понятий / А. Черепанова // Соціальна робота : теорія, досвід, перспективи. – В 2-х т. – Ужгород. 1999. – Т.2. – С. 290.

2.2. Інноваційний процес в соціальній роботі

2.2.1. План заняття

1. Механізми інноваційного процесу.
2. Методи пошуку та генерування нових ідей.
3. Різнобічне мислення. Перетворення проблеми на ресурси.
4. Методи стимулювання інновацій.
5. Аспекти аналізу та оцінювання інновацій.

Ключові поняття та терміни: механізми інноваційного процесу, алгоритм інноваційної діяльності, мозковий штурм, піраміда ідей, методи стимулювання інновацій, аналіз та оцінка інновацій.

2.2.2. Практичні завдання для студентів

1. Розкрийте особливості управління інноваційним процесом в соціальній роботі.
2. Проаналізуйте доцільність використання інноваційних методів в практичній діяльності соціальних установ.
3. Охарактеризуйте різні стадії інноваційного процесу.

4. Перерахуйте особливості інноваційного процесу, які є характерними для соціальної сфери.

Питання для перевірки знань студентів

1. Розкрийте сутність поняття «інноваційний процес» і обґрунтуйте, яким чином відбувається управління інноваційним процесом в соціальній роботі.

2. Назвіть та охарактеризуйте методи організації колективного прийняття рішень.

3. За допомогою яких методів керівник може стимулювати ініціативу працівників соціальної служби.

Теми рефератів:

1. Взаємозв'язок соціальної роботи з соціальною інженерією у процесі створення інновацій.

2. Соціальні ресурси сучасної України.

3. Наукові дослідження в соціальній роботі вітчизняний та зарубіжний досвід.

4. Розвиток інноваційних процесів в соціальній роботі.

Рекомендована література:

1. Василенко О.В. Інноваційний менеджмент / О.В. Василенко. - К. : Фенікс. 2003, - 440с.

2. Завіршек Д. Соціальні інновації. Нова парадигма в соціальній роботі Центральної Європи // Соціальна політика і соціальна робота. – 1997. - №2,3. – С. 107-123.

3. Инновационный менеджмент : [учебное пособие] / М.: КНОРУС, 2005. – 544с. М.Ф.Головатий, М.П.Лукашевич та ін. – К.: МАУП, 2002. – 376с.

4. Инновационный менеджмент: [учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности 061100 "Менеджмент организации"] / под ред. В.А. Швандара, В.Я. Горфинкеля. - Москва : [вузовский учебник: ВЗФЭИ], 2006. - 381 с.

5. Інновації в соціальних службах : [навч. – метод. посібник]. / Семигіна Т.В., Покладова В.В., Григ І.М. та ін. – К. : Університетське видавництво «Пульсари», 2002. – 168 с.

6. Никишина Н.В. Инновационные педагогические технологии / Н.В. Никишина. - Волгоград. Учитель. – 2007, - 91с.

7. Павлова О.В. Інноваційні технології соціальної роботи у вищій школі / : [навчальний посібник для студентів ВНЗ] / Павлова О.В. – Донецьк : Видавництво «Норд-Прес», 2010. – 197 с.

8. Платонова Н.М. Инновации в социальной работе / Н.М. Платонова : [учеб. пособие]. — М. : [издательский центр «Академия»], 2011. — 256 с.

9. Семигіна Т. Соціальні інновації : методологічні аспекти викладання / Т. Семигіна // Соціальна політика і соціальна робота. – 2000. - №3,4. – С. 101-102.

10. Черепанова А. Педагогические технологии и инновации. Анализ понятий/ А. Черепанова // Соціальна робота : теорія, досвід, перспективи. – В 2-х т. – Ужгород. 1999. – Т.2. – С. 290.

2.3. Подолання перешкод при впровадженні інновацій. Етика просування інновацій

2.3.1. План заняття

1. Опір змінам. Психологічні чинники гальмування
2. Соціально-економічні чинники гальмування.
3. Стратегії подолання стримуючих чинників.
4. Залучення клієнтів.

Ключові поняття та терміни: пасивний та активний опір змінам, психологічні чинники гальмування інноваційного процесу, соціально-економічні чинники гальмування інноваційного процесу, стратегії подолання стримуючих чинників.

2.3.2. Практичні завдання для студентів

1. Заповніть таблицю «Причини та наслідки опору змінам»

Причини	Результат	Реакція

2. Зобразіть схематично, яким чином впливають сили, що підтримують та сили, що опираються нововведенням на поточну ситуацію в соціальній структурі.

Питання для перевірки знань студентів

1. Назвіть форми опору змінам.
2. Проаналізуйте класифікацію причин опору змінам.
3. Розкрийте поняття «ризик» в аспекті впровадження проектів в соціальну організацію.

Теми рефератів:

1. Моделювання управління ризиками, як основна категорія потенційного ризику для певного проекту.
2. Проаналізуйте особливості будь-якого проекту та оцініть його з точки зору актуальності в різних регіонах України.

Рекомендована література:

1. Василенко О.В. Інноваційний менеджмент / О.В. Василенко. - К. : Фенікс. 2003, - 440с.
2. Завіршек Д. Соціальні інновації. Нова парадигма в соціальній роботі Центральної Європи // Соціальна політика і соціальна робота. – 1997. - №2,3. – С. 107-123.
3. Инновационный менеджмент : [учебное пособие] / М.: КНОРУС, 2005. – 544с. М.Ф.Головатий, М.П.Лукашевич та ін. – К.: МАУП, 2002. – 376с.
4. Инновационный менеджмент: [учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности 061100 "Менеджмент организации"] / под ред. В.А. Швандара, В.Я. Горфинкеля. - Москва : [вузовский учебник: ВЗФЭИ], 2006. - 381 с.

5. Інновації в соціальних службах : [навч. – метод. посібник]. / Семигіна Т.В., Покладова В.В., Григ І.М. та ін. – К. : Університетське видавництво «Пульсари», 2002. – 168 с.
6. Никишина Н.В. Инновационные педагогические технологии / Н.В. Никишина. - Волгоград. Учитель. – 2007, - 91с.
7. Павлова О.В. Інноваційні технології соціальної роботи у вищій школі / : [навчальний посібник для студентів ВНЗ] / Павлова О.В. – Донецьк : Видавництво «Норд-Прес», 2010. – 197 с.
8. Платонова Н.М. Инновации в социальной работе / Н.М. Платонова : [учеб. пособие]. — М. : [издательский центр «Академия»], 2011. — 256 с.
9. Семигіна Т. Соціальні інновації : методологічні аспекти викладання / Т. Семигіна // Соціальна політика і соціальна робота. – 2000. - №3,4. – С. 101-102.
10. Черепанова А. Педагогические технологии и инновации. Анализ понятий/ А. Черепанова // Соціальна робота : теорія, досвід, перспективи. – В 2-х т. – Ужгород. 1999. – Т.2. – С. 290.

2.4. Особливості проектної діяльності

2.4.1. План заняття

1. Роль інноваційних проектів.
2. Типи проектів.
3. Життєвий цикл проекту.
4. Концепція проекту.

Ключові поняття та терміни: проект, проектування, типологія проектів в соціальній роботі, класифікація проектів, життєвий цикл проекту.

1.4.2. Практичні завдання для студентів

1. Назвіть відомі Вам приклади проектів у соціальних службах України й поміркуйте, для чого потрібні проекти та проектна діяльність.
2. Наведіть приклади для кожного виду проектів.

Питання для перевірки знань студентів

1. Розкрийте сутність понять «соціальне проектування», «соціальний проект».
2. Розкрийте основні складові проекту.
3. Назвіть типи проектів за різними ознаками.
4. Розкрийте етапи виникнення нововведення.

Теми рефератів:

1. Залучення клієнтів до процесу змін у соціальній службі.
2. Розкрийте сутність логіко-структурної матриці в контексті проблеми опису проектів.

Творче завдання

1. Проаналізуйте проект «Центр адаптивно-розвиваючого дозвілля дітей» (Додаток Б). Оцініть його з позиції важливості та актуальності в різних регіонах України.

2. Напишіть есе на тему «Тезаурусна концепція соціального проектування» (додаток В).

Рекомендована література:

1. Василенко О.В. Інноваційний менеджмент / О.В. Василенко. - К. : Фенікс. 2003, - 440с.

2. Завіршек Д. Соціальні інновації. Нова парадигма в соціальній роботі Центральної Європи // Соціальна політика і соціальна робота. – 1997. - №2,3. – С. 107-123.

3. Инновационный менеджмент : [учебное пособие] / М.: КНОРУС, 2005. – 544с. М.Ф.Головатий, М.П.Лукашевич та ін. – К.: МАУП, 2002. – 376с.

4. Инновационный менеджмент: [учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности 061100 "Менеджмент организации"] / под ред. В.А. Швандара, В.Я. Горфинкеля. - Москва : [вузовский учебник: ВЗФЭИ], 2006. - 381 с.

5. Інновації в соціальних службах : [навч. – метод. посібник]. / Семигіна Т.В., Покладова В.В., Григ І.М. та ін. – К. : Університетське видавництво «Пульсари», 2002. – 168 с.

6. Никишина Н.В. Инновационные педагогические технологии / Н.В. Никишина. - Волгоград. Учитель. – 2007, - 91с.

7. Павлова О.В. Інноваційні технології соціальної роботи у вищій школі / : [навчальний посібник для студентів ВНЗ] / Павлова О.В. – Донецьк : Видавництво «Норд-Прес», 2010. – 197 с.

8. Платонова Н.М. Инновации в социальной работе / Н.М. Платонова : [учеб. пособие]. — М. : [издательский центр «Академия»], 2011. — 256 с.

9. Семигіна Т. Соціальні інновації : методологічні аспекти викладання / Т. Семигіна // Соціальна політика і соціальна робота. – 2000. - №3,4. – С. 101-102.

10. Черепанова А. Педагогические технологии и инновации. Анализ понятий/ А. Черепанова // Соціальна робота : теорія, досвід, перспективи. – В 2-х т. – Ужгород. 1999. – Т.2. – С. 290.

2.5. Специфіка розробки та впровадження проектів в соціальній роботі

2.5.1. План заняття

1. Підготовча діяльність на етапі розроблення проекту.
2. Визначення мети та завдань проекту.
3. Планування заходів реалізації проектів.
4. Складання бюджету та пошук коштів на реалізацію проекту.
5. Виконання проекту.

Ключові поняття та терміни: зміст підготовчої діяльності під час розроблення проекту, мета проекту, завдання проекту, планування заходів проекту, організація виконання проекту.

2.5.2. Практичні завдання для студентів

1. Заповніть таблицю «Як правильно потрібно формувати завдання проекту»

При визначенні завдань варто уникати слів, які показують процес (наведіть нижче ці слова)	Необхідно використовувати слова, які означають завершення (наведіть нижче ці слова)

Питання для перевірки знань студентів

1. Назвіть правила формулювання мети та завдання проекту, охарактеризуйте їх.
2. Перерахуйте заходи необхідні для впровадження нового проекту (на ваш розсуд) в соціальну службу.
3. Розкрийте поняття «донор» та «спонсор» та визначте їх роль при складанні бюджету проекту.
4. Перерахуйте фактори, які обумовлюють інноваційні перетворення в організації.
5. Назвіть види інноваційної політики соціальних установ.
6. Охарактеризуйте основні етапи інноваційних змін в соціальних установах.
7. Як ви розумієте вислів: «Керівник відіграє роль каталізатора при реалізації інноваційної мети»?
8. Розкрийте сутність явища супротиву персоналу нововведенням.

Теми рефератів:

1. Наукові дослідження в соціальній роботі: вітчизняні та зарубіжні погляди.
2. Набір ролей, необхідних для того, щоб команда з успіхом досягла очікуваних результатів реалізації проекту.
3. Місце лідера в інноваційній організації.
4. Методи мотивування персоналу до нововведень.

Практичне завдання (робота в мікрогрупах).

Проаналізуйте подану в додатках концепцію (Додаток Г) розвитку організації. До якого типу інновацій її можна віднести? Чи існують інноваційні ризики в процесі її реалізації?

Рекомендована література:

1. Василенко О.В. Інноваційний менеджмент / О.В. Василенко. - К. : Фенікс. 2003, - 440с.
2. Завіршек Д. Соціальні інновації. Нова парадигма в соціальній роботі Центральної Європи // Соціальна політика і соціальна робота. – 1997. - №2,3. – С. 107-123.
3. Инновационный менеджмент : [учебное пособие] / М.: КНОРУС, 2005. – 544с. М.Ф.Головатий, М.П.Лукашевич та ін. – К.: МАУП, 2002. – 376с.

4. Инновационный менеджмент: [учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности 061100 "Менеджмент организации"] / под ред. В.А. Швандара, В.Я. Горфинкеля. - Москва : [вузовский учебник: ВЗФЭИ], 2006. - 381 с.

5. Інновації в соціальних службах : [навч. – метод. посібник]. / Семигіна Т.В., Покладова В.В., Григ І.М. та ін. – К. : Університетське видавництво «Пульсари», 2002. – 168 с.

6. Никишина Н.В. Инновационные педагогические технологии / Н.В. Никишина. - Волгоград. Учитель. – 2007, - 91с.

7. Павлова О.В. Інноваційні технології соціальної роботи у вищій школі / : [навчальний посібник для студентів ВНЗ] / Павлова О.В. – Донецьк : Видавництво «Норд-Прес», 2010. – 197 с.

8. Платонова Н.М. Инновации в социальной работе / Н.М. Платонова : [учеб. пособие]. — М. : [издательский центр «Академия»], 2011. — 256 с.

9. Семигіна Т. Соціальні інновації : методологічні аспекти викладання / Т. Семигіна // Соціальна політика і соціальна робота. – 2000. - №3,4. – С. 101-102.

10. Черепанова А. Педагогические технологии и инновации. Анализ понятий/ А. Черепанова // Соціальна робота : теорія, досвід, перспективи. – В 2-х т. – Ужгород. 1999. – Т.2. – С. 290.

2.6. Моніторинг та оцінювання проектів в соціальній роботі

2.6.1. План заняття

1. Оцінювання проектних пропозицій.
2. Моніторинг проекту.
3. Оцінка проектів.

Ключові поняття та терміни: оцінювання проектних пропозицій, критерії smart, вимоги фондів-донорів, моніторинг проекту, перший та другий рівні моніторингу проектів, критерії та показники оцінювання проектів.

2.6.2. Практичні завдання для студентів

1. Заповніть таблицю за таким зразком

s	specific	конкретність	Чи конкретне завдання, чи достатньо зрозуміле з точки зору того, що, як, коли й де буде змінена ситуація?
m			
a			
r			
t			

Питання для перевірки знань студентів

1. Назвіть критерії, які висувають Фонд Євразії при розгляді проектів на отримання грантів.
2. Розкрийте особливості моніторингу при перегляді діяльності програми/проекту.

3. Назвіть рівні моніторингу.
4. Охарактеризуйте критерії оцінки проекту.

Творчі завдання для роботи в малих групах

Використовуючи один із творчих методів спробуйте вирішити одну із актуальних соціальних проблем.

Використовуючи «Керівництво для розробки нових ідей» (додаток Ж) спробуй знайти вирішення проблеми (уявної або реальної), яка існує в соціальній установі, в якій ви проходили практику.

Теми рефератів:

1. Соціальні ресурси сучасної України.
2. Порівняйте переваги і недоліки таких груп команди як: конгломератна група та номінальна група.
3. Методи активного навчання персоналу.
4. Інноваційні ділові ігри в соціальній роботі.

Рекомендована література:

1. Василенко О.В. Інноваційний менеджмент / О.В. Василенко. - К. : Фенікс. 2003, - 440с.
2. Завіршек Д. Соціальні інновації. Нова парадигма в соціальній роботі Центральної Європи // Соціальна політика і соціальна робота. – 1997. - №2,3. – С. 107-123.
3. Инновационный менеджмент : [учебное пособие] / М.: КНОРУС, 2005. – 544с. М.Ф.Головатий, М.П.Лукашевич та ін. – К.: МАУП, 2002. – 376с.
4. Инновационный менеджмент: [учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности 061100 "Менеджмент организации"] / под ред. В.А. Швандара, В.Я. Горфинкеля. - Москва : [вузовский учебник: ВЗФЭИ], 2006. - 381 с.
5. Інновації в соціальних службах : [навч. – метод. посібник]. / Семигіна Т.В., Покладова В.В., Григ І.М. та ін. – К. : Університетське видавництво «Пульсари», 2002. – 168 с.
6. Никишина Н.В. Инновационные педагогические технологии / Н.В. Никишина. - Волгоград. Учитель. – 2007, - 91с.
7. Павлова О.В. Інноваційні технології соціальної роботи у вищій школі / : [навчальний посібник для студентів ВНЗ] / Павлова О.В. – Донецьк : Видавництво «Норд-Прес», 2010. – 197 с.
8. Платонова Н.М. Инновации в социальной работе / Н.М. Платонова : [учеб. пособие]. — М. : [издательский центр «Академия»], 2011. — 256 с.
9. Семигіна Т. Соціальні інновації : методологічні аспекти викладання / Т. Семигіна // Соціальна політика і соціальна робота. – 2000. - №3,4. – С. 101-102.
10. Черепанова А. Педагогические технологии и инновации. Анализ понятий/ А. Черепанова // Соціальна робота : теорія, досвід, перспективи. – В 2-х т. – Ужгород. 1999. – Т.2. – С. 290.

2.7. Побудова та розвиток команди проекту

2.7.1. План заняття

1. Визначення команди проекту.
2. Походження команди проекту.

3. Етапи розвитку команди проекту.
4. Умови існування ефективної команди проекту.

Ключові поняття та терміни: команда проекту її визначення, теоретичні та практичні дослідження феномену команди проекту, етапи розвитку від груп до команди проекту, ідеальний працівник команди проекту.

2.7.2. Практичні завдання для студентів

1. Подайте у вигляді таблиці зміст п'ятикрокової моделі розвитку команди проекту.

2. Розкрийте якості, які притаманні членам команди проекту.

Заповніть таблицю «Люди, яких корисно мати в команді проекту».

Тип	Характеристика	Позитивні риси	Слабкості
Працівник служби	Консервативний, ретельний, старанний, передбачуваний	Організаторські здібності, практичний здоровий глузд, працьовитість, самодисципліна	Недостатня гнучкість і відсутність реакції на неперевірені (свіжі) ідеї.
Голова			
«Закрійник»			
«Мозок»			
«Дослідник ресурсів»			
«Оцінювач-контролер»			
Працівник команди			
Завершувач			

3. Перерахуйте основні види соціального обслуговування.

4. Які особливості соціального обслуговування в нашій країні та за кордоном Ви знаєте.

Творчі завдання для роботи в малих групах

Використовуючи отриману інформацію (додаток К) оцініть значущість запропонованих інноваційних послуг для наступних категорій населення:

Категорія населення	Послуги, які пропонуються	Оцінка
Діти и підлітки	Надавання виховних, освітніх, розважальних, дозвіллевих, оздоровчих, профорієнтаційних послуг.	
	Залучення молоді до волонтерської діяльності	
	Організація курсів, інтернет-клубів, груп патріотичної, антинаркоманної спрямованості.	
Члени сімей, які знаходяться у групі ризику	Надання додаткового заробітку	
	Тимчасове влаштування в соціальні заклади дітей та їх оздоровлення	
	Надання юридичної та психологічної допомоги	
Особи з обмеженими функціональними можливостями (всі вікові категорії)	Максимальна інтеграція в різні соціальні групи через створення умов бар'єрного світу	
	Реабілітація і адаптація	
Люди похилого віку	Послуги, які надаються вдома	
	Надання послуг в закладах соціального обслуговування	
	Організація навчання в «Університеті третього віку».	
	Надання послуг для організації свят	

Питання для перевірки знань студентів

1. Назвіть та проаналізуйте погляди Джона Р. Катценбаха та Т. Галкіної стосовно створення команди, яка має спільні цілі.
2. Проаналізуйте особливості командної роботи в соціальній організації.
3. Розкрийте етапи розвитку команди проекту.
4. Які норми ми можемо віднести до позитивних норм взаємодії команди.

Теми рефератів:

1. Особливості використання методу 635.
2. Особливість використання методу «утопічних ігор».

3. Пріоритети розвитку соціального обслуговування у вітчизняному та зарубіжному досвіді.
4. Перспективи підвищення якості надання соціальних послуг.

Рекомендована література

1. Николайшвили, Гюзелла Геннадьевна. Социальная реклама : теория и практика : учебное пособие для студентов вузов, обучающихся по специальностям "Связи с общественностью" и "Реклама". - Москва : Аспект Пресс, 2008. - 182,.

2. ГОСТ Р 50646-94 Услуги населению. Термины и определения <http://www.nchkz.ru/lib/46/46767/index.htm>

3. ГОСТ Р 52142-2003 Социальное обслуживание населения. Качество социальных услуг. Общие положения <http://www.nchkz.ru/lib/46/46767/index.htm>

4. ГОСТ Р 52143-2003 Социальное обслуживание населения. Основные виды социальных услуг <http://www.nchkz.ru/lib/46/46767/index.htm>

5. ГОСТ Р 52496-2005 Социальное обслуживание населения КОНТРОЛЬ КАЧЕСТВА СОЦИАЛЬНЫХ УСЛУГ <http://www.nchkz.ru/lib/46/46767/index.htm>

2.8. Професійне вигорання професіоналів проекту

2.8.1. План заняття

1. Поняття «вигорання» та «професійні межі».
2. Походження команди.
3. Етапи розвитку команди.
4. Умови існування ефективної команди.

Ключові поняття та терміни: вигорання та його ознаки, професійні межі, стадії вигорання, діагностичні індикатори вигорання, менеджмент професійного стресу.

2.8.2. Практичні завдання для студентів

1. Розкрийте стадії процесу вигорання за Д. Міллером.
2. Назвіть діагностичні індикатори вигорання.

Питання для перевірки знань студентів

1. Розкрийте зміст поняття «вигорання», проаналізувавши наукові доробки вчених з різних галузей науки.
2. Розкрийте причини вигорання.
3. Розкрийте сутність моделі управління стресом серед персоналу інноваційного проекту.

Теми рефератів:

1. Роль інновацій в сучасній Україні.
2. Інновація як фактор соціального розвитку.

2.9. Супервізія персоналу проекту. Навчання персоналу проекту

2.9.1. План заняття

1. Поняття та принципи супервізії.
2. Функції та ролі супервізора.
3. Моделі супервізії.
4. Приклади з практики: опис супервізії.

Ключові поняття та терміни: поняття супервізії, форми та завдання супервізії, принципи супервізії, функції супервізора, ролі супервізора, моделі супервізорства.

2.9.2. Практичні завдання для студентів

1. Розкрийте історичний аспект поняття «супервізія».
2. Охарактеризуйте моделі супервізорства і обґрунтуйте їх роль для соціальної роботи.
3. Інноваційні практики соціальної роботи з різними групами клієнтів.
4. Які подальші пріоритети розвитку соціальної роботи з різними групами клієнтів?
5. Розкрийте інноваційні процеси в сучасному суспільстві.

Питання для перевірки знань студентів

1. Назвіть та охарактеризуйте різновиди супервізії.
2. Назвіть основні принципи супервізії.
3. Визначте роль супервізора в стосунках з супервізованим.
4. Розкрийте основні функції супервізора.

Теми рефератів:

1. Концепція інноваційного навчання.
2. Основні характеристики інновацій.
3. Досвід інноваційної роботи з проблемними групами населення в Україні та за кордоном.

Рекомендована література

1. Оценка эффективности деятельности учреждений социальной поддержки населения / [Под ред. П.В. Романова и Е.Р. Ярской-Смирновой] : [Серия «Научные доклады: независимый экономический анализ»]. - М. : Московский общественный научный фонд; Центр социальной политики и гендерных исследований, 2007, 234 стр.
<http://www.mpsf.org/files/books/nd1451.pdf> Режим доступа – свободный.

2. Василенко О.В. Інноваційний менеджмент / О.В. Василенко. - К. : Фенікс. 2003, - 440с.

3. Инновационный менеджмент: [учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности 061100 "Менеджмент организации"] / под ред. В. А. Швандара, В.Я. Горфинкеля. - Москва : [Вузовский учебник: ВЗФЭИ], 2006. - 381 с.

4. Инновационный менеджмент: [учебное пособие] / М.: КНОРУС, 2005. – 544с.
М.Ф.Головатий, М.П.Лукашевич та ін. – К.: МАУП, 2002. – 376с.

5. Павлова О.В. Інноваційні технології соціальної роботи у вищій школі: [Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / Павлова О.В. – Донецьк: Видавництво «Норд-Прес», 2010. – 197 с.

6. Платонова Н.М. Инновации в социальной работе / Н.М. Платонова : [учеб. Пособие]. — М. : [Издательский центр «Академия»], 2011. — 256 с.

3 Методичні рекомендації до написання реферату

з дисципліни «Соціальні інновації та проектна діяльність»

Написання і захист реферату є важливою формою самостійної навчальної діяльності студентів. У «Тлумачному словнику української мови» дається таке визначення: Реферат (від лат. Referrate – доповідати, повідомляти) – 1) короткий усний або письмовий виклад наукової праці, результатів наукового дослідження, змісту книги, статті та ін.; 2) доповідь на будь-яку тему, написана, зроблена на основі критичного огляду літературних та інших джерел. У зв'язку з цим, навчальний реферат з дисципліни «Соціальні інновації та проектна діяльність» – це самостійна творча робота студента, що засвідчує його знання педагогічної, соціологічної, психологічної літератури з цієї теми, розуміння основних підходів до вирішення наукової і практичної проблеми, а також відображає власні професійні погляди майбутнього соціального працівника і демонструє його вміння усвідомлювати психолого-педагогічні явища на основі теоретичних знань.

Написання реферату – це творчий процес, до того ж з'являється чудова нагода для наукового самовираження і самоствердження перед однокурсниками і викладачем. Тому, перш ніж братися за реферат (звичайно, якщо студенти мають право вибору), спочатку важливо розібратися, яку справжню мету Ви ставите перед собою (повідомити інших про свої оригінальні ідеї, просто отримати залік, повправлятися в написанні наукових текстів тощо). Варто також уявити, хто буде «читачем» Вашої роботи: численні користувачі світової мережі Інтернет, заздалегідь відомий суворий і прискіпливий «опонент», доброзичливий науковий керівник, Ваші однокурсники. Все це допоможе Вам розумно розподілити свої сили і час, вмотивувати свою працю.

Писати наукові роботи потрібно тоді, коли є про що писати і коли є настрої утаємничувати інших у свої міркування. Найгірше – це «вимучені» тексти, написані без відповідного бажання і настрою. Вони і творяться повільніше (чи абияк), і якість набагато гірша.

Як викликати в собі творчий настрій (знайти «натхнення») під час написання реферату? По-перше, має бути ідея, а для цього треба вчитися критично ставитися до конкретних явищ і наукових фактів (своя ідея як інший погляд на вирішення проблеми) та зацікавлюватися якоюсь відомою ідеєю, що потребує подальшої розробки (своя ідея як оптимістична позиція і спрямованість на вдосконалювання вже відомого). По-друге, важливо вміти виділяти пріоритети у своїй навчально-дослідницькій діяльності (щоб не «загубитися» в повсякденності). По-третє, навчитися організовувати свій час так, щоб його вистачало на справжню творчу діяльність (на жаль, багато часу ми витрачаємо на ін.).

Аналіз рефератів показав, що у студентів найчастіше виникають проблеми у формулюванні мети і завдань роботи, складанні плану реферату та ін.

У процесі роботи над рефератом можна виділити чотири етапи:

1. Вступний – вибір теми, складання списку літератури для опрацювання, початок її вивчення, розробка плану і написання вступу.

2. Основний – детальне опрацювання літератури, робота над змістом і висновками реферату.

3. Прикінцевий – оформлення реферату, самокритична оцінка його змісту і виправлення виявлених недоліків.

4. Захист реферату (під час семінарського заняття, на студентській конференції та ін.).

Вибір теми реферату

Щоб написання реферату було цікавим і захопливим, треба спробувати самостійно сформулювати проблему свого дослідження, а потім вибрати подібну тему з рекомендованого викладачем списку або запропонувати свою.

При визначенні теми потрібно враховувати також наявність інформації з цієї проблеми в науковій літературі. Для цього, по-перше, треба проконсультуватися з викладачем; по-друге, можна звернутися до бібліотечних каталогів (систематичного та алфавітного), скористатися бібліографічними покажчиками (зокрема, щорічно в останньому номері наукового журналу публікують покажчик статей, уміщених у ньому за рік) та електронними каталогами, а також пошуковими системами Інтернету, який є зручним і ефективним помічником у навчанні сучасного студента. Проте не варто намагатися просто «скачати» готовий реферат, який вдалося відшукати в численних колекціях віртуальної мережі. Крім самообману, посилення комплексу меншовартості та ймовірного отримання відмітки про залік, така «робота» не принесе ніякої користі для розвитку Вашої особистості як майбутнього фахівця.

Структура реферату. Структура реферату містить такі елементи:

- титульна сторінка
- зміст
- вступ
- основна частина (розділи, пункти і підпункти)
- висновки
- список використаних джерел
- додатки.

Робота над змістом

Складання змісту реферату необхідно розпочати ще на етапі вивчення літератури. Зміст – це точний і короткий перелік положень у тому порядку, в якому вони розташовуватимуться в рефераті протягом розкриття теми. Чернетка змісту під час роботи доповнюватиметься і змінюватиметься.

Існує два основні типи змісту: простий і складний (розгорнутий). У простому змісті зміст реферату поділяють на пункти, а в складному – на

розділи і пункти та підпункти. Грамотно побудований зміст реферату відповідає сформульованій темі, меті і завданням роботи. Треба уникати такого недоліку, коли назва розділу (пункту) змісту повторює назву теми (частина не дорівнює цілому).

Вступ

Вступ обсягом 1-2 сторінки – важлива частина реферату. У ньому обґрунтовують актуальність обраної теми, оцінюють стан дослідження наукової проблеми, формулюють мету і визначають завдання реферату, дають короткий загальний огляд наявної літератури і використаних джерел. Бажано, щоб початок був яскравим і проблемним, який одразу приверне увагу читача.

Обґрунтування актуальності обраної теми – це насамперед відповідь на питання: «Чому я вибрав цю тему реферату, чим вона мене зацікавила?» До того ж важливо пов'язати її з сучасними проблемами навчання і виховання студентів.

Оцінюючи стан дослідження наукової проблеми, треба коротко висвітлити ту низку відомих авторів наукових уявлень, яка склалася в психологічній науці з цієї проблеми. Скажімо, у вступі реферату на тему «Розвиток особистості студента в процесі навчання» варто зазначити, що існує багато психологічних теорій про механізми розвитку особистості, наприклад, культурно-історична, гуманістична, біхевіоризм, психоаналіз та ін.

Можна запропонувати два варіанти формулювання мети:

Формулювання мети за допомогою дієслів: дослідити, вивчити, визначити, обґрунтувати, проаналізувати, систематизувати, висвітлити, розглянути, узагальнити тощо.

Формулювання мети за допомогою питань.

Завдання роботи – це конкретні сходинки (етапи) досягнення її мети.

У короткому огляді літератури і джерел, з якими автор працював, треба оцінити їхню корисність, доступність, висловити своє ставлення до їхнього змісту.

Вимоги до змісту основної частини реферату

За змістом реферат може бути аналітичним оглядом історії вивчення питання (що нового вніс той чи інший дослідник) або сучасного її стану, критичним аналізом наукової дискусії (зіставлення різних підходів до вирішення наукової проблеми), а також у вигляді розгорнутої рецензії конкретної наукової роботи.

Зміст реферату має відповідати його темі, меті і завданням. Послідовно розкривайте всі передбачені планом питання, обґрунтуйте, пояснюйте основні положення, підкріплюйте їх конкретними прикладами і фактами, формулюйте думки чітко, просто, правильно і недвозначно (щоб і самому було зрозуміло), а також прагніть логічно структурувати текст. Щоразу треба пам'ятати, що Ваш реферат хтось читатиме і прагнутиме зорієнтуватися в ньому, щоб швидко знайти відповідь на питання, які його цікавлять (заодно

увявіть себе на місці такої людини). Звичайно, робота, яка написана «суцільним текстом» (без заголовків, без абзаців, без виділення шрифтом найважливішої інформації та ін.) не викликатиме в культурного читача захоплення.

У рефераті треба висловлювати своє ставлення до того, що викладається. Всі міркування потрібно аргументувати. Варто прагнути, щоб виклад матеріалу був виразним і літературно грамотним, уникати повторень і марнослів'я. До того ж необхідно дотримуватися таких загальних правил:

- у наукових текстах не рекомендується вести мову від першої особи однини (судження краще висловлювати в безособовій формі);
- при згадуванні в тексті прізвища обов'язково перед ним ставити ініціали;
- кожний розділ (пункт) починати з нової сторінки;
- при викладі різних поглядів і наукових положень, цитат, витягів з літератури, необхідно покликатися на використане джерело.

Висновки

Висновки – самостійна частина реферату, в якій не слід просто переказувати зміст роботи. У них потрібно висвітлити такі аспекти:

- оцінити ступінь досягнення мети і виконання завдань роботи;
- перерахувати і стисло охарактеризувати відомі наукові підходи досліджених проблеми, а також виділення нових аспектів, дискусійних питань, що підлягають подальшому вивченню;
- визначити, що є цінним у реферованих роботах, що вимагає додаткового аналізу й уточнення, а що викликає сумніви.

Обсяг висновків – 1-2 сторінки.

Вимоги до оформлення реферату

Текст роботи пишуть розбірливо з одного боку аркуша (формат А-4) з широкими берегами ліворуч, сторінки пронумеровують. Одночасно чітко виділяють (кольором, підкресленням, відступом) окремі частини (абзаци), розділи, пункти і підпункти, варто уникати скорочення слів.

Якщо текст реферату набирається на комп'ютері, треба дотримуватися ще й таких правил:

- набір тексту здійснюється стандартним 14 шрифтом Times New Roman;
- назви розділів краще набирати 14-им шрифтом (усі великі напівжирні), а пункти і підпункти виділяти напівжирним курсивом;
- міжрядковий інтервал – 1,5;
- відступ в абзацах – 1,25 см;
- текст реферату необхідно друкувати, залишаючи береги таких розмірів: лівий – 25 мм, правий – 15 мм, верхній – 20 мм, нижній – 20 мм;
- нумерація сторінок зверху посередині;
- обсяг реферату – 15-20 сторінок.

До захисту реферату необхідно заздалегідь підготувати тези виступу (план)

4 Перелік питань до іспиту

1. Інноваційна діяльність в соціальній роботі.
2. Механізми інноваційного процесу в соціальній роботі.
3. Методи стимулювання інновацій в соціальній сфері.
4. Організаційні форми інноваційної діяльності в соціальній роботі.
5. Особливості відбору інноваційних проектів для реалізації в соціальній сфері.
6. Перешкоди при впровадженні інновацій в соціальній сфері. Етика просування інновацій.
7. Класифікація проектів. Життєвий цикл проекту. Концепція проекту.
8. Роль інноваційних проектів для соціальної роботи.
9. Особливості розробки та впровадження проектів в соціальну сферу.
10. Етапи планування проекту в соціальній роботі.
11. Особливості визначення мети та завдань проекту.
12. Види робіт, які забезпечують виконання соціального проекту.
13. Моніторинг та оцінювання проектів.
14. Побудова та розвиток команди проекту.
15. Професійне вигорання персоналу проекту.
16. Супервізія персоналу проекту.
17. Класифікація інновацій в соціальній роботі.
18. Розкрийте теоретичні засади вивчення проблеми соціальних інновацій в соціальній роботі.
19. Проаналізуйте зміст дефініцій «інноватики» та «соціальні інновації».
20. Розкрийте особливості та важливість соціальних інновацій для соціальної роботи.
21. Розкрийте зміст основних класифікацій інновацій та зробіть їх опис.
22. Обґрунтуйте місце і роль творців та реалізаторів інновацій в соціальній роботі.
23. Обґрунтуйте та розкрийте важливість інноваційного процесу для соціальної роботи.
24. Розкрийте основні механізми інноваційного процесу.
25. Визначте, методи пошуку та генерування нових ідей.
26. Розкрийте переваги різнобічного мислення.
27. Охарактеризуйте методи стимулювання інновацій.
28. Розкрийте аспекти аналізу та оцінювання інновацій.
29. Розкрийте специфіку подолання перешкод при впровадженні інновацій.
30. Обґрунтуйте, в чому полягає етика просування інновацій.
31. Розкрийте психологічні чинники гальмування при впровадженні інновацій.

32. Розкрийте соціально-економічні чинники гальмування при впровадженні інновацій.
33. Обґрунтуйте, в чому полягають стратегії подолання стримуючих чинників.
34. Обґрунтуйте роль клієнтів у процесі впровадження інновацій.
35. Розкрийте теоретичні засади вивчення проблеми соціального проектування в соціальній роботі.
36. Розкрийте сутність проектної діяльності для соціальної роботи.
37. Розкрийте роль інноваційних проектів.
38. Охарактеризуйте типи соціальних проектів.
39. Визначте життєвий цикл проекту.
40. Обґрунтуйте роль концепції в розробці соціального проекту.
41. Розробка та впровадження проектів, основні проблеми.
42. Розкрийте підготовчий етап діяльності при розробці та впровадженні проекту.
43. Розкрийте особливості визначення мети та завдань проекту.
44. Розкрийте специфіку складання бюджету та пошук коштів на реалізацію проекту
45. Визначте особливості виконання проекту.
46. Розкрийте особливості моніторингу та оцінювання проекту.
47. Визначте специфіку оцінювання проектних пропозицій.
48. В чому полягає оцінка проектів.
49. Обґрунтуйте важливість поняття «менеджмент персоналу» для впровадження проектів в соціальну сферу.
50. Визначте особливості побудови та розвитку команди проекту.
51. Специфіка визначення команди проекту.
52. Розкрийте етапи розвитку команди при створенні соціального проекту.
53. Охарактеризуйте умови існування ефективної команди при створенні соціального проекту.
54. Обґрунтуйте місце професійному вигоранню персоналу, які задіяні в проектній діяльності.
55. Розкрийте причини та чинники професійного вигорання в рамках створення проекту.
56. Охарактеризуйте балінтівські групи та визначте їх місце в проектній діяльності.
57. Розкрийте основні поняття та принципи супервізії в соціальній роботі.
58. Визначте основні функції та ролі супервізора в соціальній роботі.
59. Розкрийте моделі супервізорства.
60. Розкрийте базові цінності в супервізії.
61. Охарактеризуйте початковий етап роботи супервізора в соціальній роботі.
62. Розкрийте основні стилі супервізорства в соціальній роботі.

63. Розкрийте особливості навчання персоналу проекту.
64. В чому полягають теорії навчання дорослих людей в рамках проектної діяльності.
65. Розкрийте переваги та недоліки групової супервізії.
66. Розкрийте особливості індивідуальної супервізії.
67. Обґрунтуйте особливості використання групової і індивідуальної супервізії в соціальній роботі.

Рекомендована література

Основна:

Рекомендована література:

1. Василенко О.В. Інноваційний менеджмент / О.В. Василенко. - К. : Фенікс. 2003, - 440с.
2. Завіршек Д. Соціальні інновації. Нова парадигма в соціальній роботі Центральної Європи // Соціальна політика і соціальна робота. – 1997. - №2,3. – С. 107-123.
3. Инновационный менеджмент : [учебное пособие] / М.: КНОРУС, 2005. – 544с. М.Ф.Головатий, М.П.Лукашевич та ін. – К.: МАУП, 2002. – 376с.
4. Инновационный менеджмент: [учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности 061100 "Менеджмент организации"] / под ред. В.А. Швандара, В.Я. Горфинкеля. - Москва : [вузовский учебник: ВЗФЭИ], 2006. - 381 с.
5. Інновації в соціальних службах : [навч. – метод. посібник]. / Семигіна Т.В., Покладова В.В., Григ І.М. та ін. – К. : Університетське видавництво «Пульсари», 2002. – 168 с.
6. Никишина Н.В. Инновационные педагогические технологии / Н.В. Никишина. - Волгоград. Учитель. – 2007, - 91с.
7. Павлова О.В. Інноваційні технології соціальної роботи у вищій школі / : [навчальний посібник для студентів ВНЗ] / Павлова О.В. – Донецьк : Видавництво «Норд-Прес», 2010. – 197 с.
8. Платонова Н.М. Инновации в социальной работе / Н.М. Платонова : [учеб. пособие]. — М. : [издательский центр «Академия»], 2011. — 256 с.
9. Семигіна Т. Соціальні інновації : методологічні аспекти викладання / Т. Семигіна // Соціальна політика і соціальна робота. – 2000. - №3,4. – С. 101-102.
10. Черепанова А. Педагогические технологии и инновации. Анализ понятий/ А. Черепанова // Соціальна робота : теорія, досвід, перспективи. – В 2-х т. – Ужгород. 1999. – Т.2. – С. 290.

Додаткова:

1. Алексеенко Т.Ф. Виховний потенціал сім'ї в сучасних умовах / Т.Ф. Алексеенко // Український соціум. К. : 2008. - 143с.
2. Антонов А.И. Социология семьи / А.И. Антонов, В.А. Борисов. - М. : Наука, 2008.
3. Конституція України, - Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 30. // <http://www.rada.gov.ua>.
4. Лукашевич М.П. Теорія і методи соціальної роботи / М.П. Лукашевич, І.І. Мигович : [Навч. посіб.] — [2-ге вид., доп. і випр.]— К. : МАУП, 2003. — 168 с
5. Носков В.И. Психологические барьеры при применении инновационных технологий в условиях вуза (Совершенствование реализации

инновационных технологий) / В.И. Носков, А.В.Кальянов, О.В.Мирошниченко // Практична психологія та соціальна робота. – 2009. – № 11. - С.36-41.

6. Роджерс Э. Коммуникация в организациях [Пер. с англ.] / Роджерс Э., Агарвала-Роджерс Р. – М. :Экономика, 1980. – 176 с.

7. Павлова О.В. Інноваційні технології соціальної роботи у вищій школі: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Павлова О.В. – Донецьк: Видавництво «Норд-Прес», 2010. – 197 с.

8. Про державну допомогу сім'ям з дітьми, - ВВР, 1993, N 5. // <http://www.rada.gov.ua>.

9. Learning and Teaching in Social Work : Towards Reflective Practice// Edited by Margaret Yelloly and Mary Henkel. – Jessica Kingsley Publishers, London and Bristol, Pennsylvania, 1995.

10.Social Work Education in Europe: A Comprehensive Description of Social Work Education in 21 Europe Countries \\\ Introduced and Edited by Hans-Jochen Brauns and David Kramer, 1986.

11.See Murray, R., Caulier-Grice, J. and Mulgan, G. (2009) 'Social Venturing.' London: NESTA.

12.Mulgan. Geoff. "Social Innovation: What it is, why it matters and how it can be accelerated: Skoll Centre for Social Entrepreneurship, University of Oxford"

13.Howaldt, J./ Schwarz, M. "Social Innovation: Concepts, research fields and international trends", IMO international monitoring, 2010

14.Mumford, M.D. (2002) Social Innovation: Ten Cases from Benjamin Franklin, Creativity Research Journal, 14(2), 253-266

15.Innovation in the Public Sector an overview of thinking about innovation in the public sector, published by the UK government's Strategy Unit in 2003

16.Gill, P.S. (2012). "Technological Innovation and Public Health: A Descriptive Exploratory Investigation of Relationship between Technological Innovation Indicators and Public Health Indicators in the United States from 2003 to 2007". Global Journal of Medical Research 12 (6): 63–81.

17.Gill, P.S. (2013). "Technological Innovation and its affect on Public Health in the United States". Journal of Multidisciplinary Healthcare 6: 31–40

Обоснование программы «Комплекс восстановительной медицины»

Существующая система организации здравоохранения ориентирована в основном на борьбу с уже возникшими заболеваниями, ее сутью является борьба с болезнями, а не охрана здоровья. Поэтому она не способна радикально улучшить состояние здоровья населения.

Комплекс восстановительной медицины предназначен для проведения экспресс-оценки функционального состояния человека. Он позволяет определить уровень функциональных возможностей и напряжения регуляторных механизмов сердечно-сосудистой и центральной нервной систем, актуального психического состояния человека по нескольким автономным методикам.

Основные задачи программы — открытие центров восстановительной медицины; сети кабинетов здорового образа жизни на базе поликлиник, вузов, школ, спортивно-оздоровительных комплексов, санаторно-курортных учреждений и др.

Реализация программы предполагает достижение следующих результатов: снижение заболеваемости, временной нетрудоспособности, инвалидизации и смертности, увеличение продолжительности и улучшения качества жизни населения, уменьшение потребности в госпитализации, снижении затрат на традиционную медицину.

Кроме того, комплекс позволяет выявлять и оценивать:

- психосоматические и психотерапевтические проблемы человека;
 - актуальные психические состояния и особенности личности;
 - аномалии характера человека;
 - умственную работоспособность человека;
 - состояние центральной нервной системы человека;
 - функциональные возможности центральной регуляции и периферического кровообращения сердечно-сосудистой системы;
 - уровень нервно-психического напряжения и состояния стресса человека.
- Исполнителями основных мероприятий Программы «Архитектура здоровья» являются: Российский государственный медицинский университет, Московский авиационный институт, Центр прикладных медицинских исследований «Диагноз+», Центр восстановительной медицины ЦКБ, МПС — служба психофизиологии, Центр психолого-педагогической реабилитации и коррекции «Рублево».

Проект «Центр адаптивно-развивающего досуга детей»

Образовательные учреждения, предлагающие свои услуги, зачастую не имеют условий, а главное — потребности выстраивать свои услуги исходя из интересов ребенка и его родителей. В результате многие дети проводят свое свободное время не только без пользы для развития и здоровья, но нередко и во вред себе, чем существенно снижаются их шансы на их благополучие во взрослой, самостоятельной жизни. В связи с этим возникают следующие проблемы:

- дети дошкольного и школьного возраста из семей как с низким, так и с высоким уровнем достатка зачастую лишены условий, обеспечивающих их адаптивное личностное (психологическое) развитие, проведение досуга с пользой для здоровья и формирования, необходимых для жизни черт характера;

- игры, развлечения, спортивные занятия, которым уделяют время многие дети и подростки, нередко входят в противоречие с интересами их здоровья, физического и психологического развития, что приводит в дальнейшем к появлению акцентуаций характера, личности, формированию психосоматических заболеваний, химических и социально-психологических зависимостей;

- взрослые, которые работают сегодня с детьми в качестве нянь, воспитателей, гувернанток, тренеров, как правило, не имеют необходимой психолого-медико-педагогической подготовки, позволяющей перспективно учитывать индивидуальные особенности ребенка, закладывать своими воздействиями фундамент воспитания желательных черт характера. Тем самым сами не желая того, они нередко наносят ущерб здоровью и благополучию своих воспитанников;

- современные дети и подростки часто испытывают недостаток в таких формах организации своего досуга, которые бы сочетали получение положительных эмоций с пользой для личностного развития и здоровья, могли бы выступать реальной альтернативой бесцельному или асоциальному времяпрепровождению;

- организационно-воспитательная работа с детьми, которую предлагают различные коммерческие центры, не подвергается объективной профессиональной оценке (экспертизе), что создает для ребенка (воспитанника) риск негативных последствий медицинского и психолого-педагогического характера.

Цель проекта: реализация модели «Центра адаптивно-развивающего досуга» с учетом имеющихся региональных и других особенностей.

Центр адаптивно-развивающего досуга создается для детей, родители которых реально заинтересованы в личностном развитии своих детей, сохранении и укреплении их здоровья.

Для каждого ребенка в Центре разрабатывается научно обоснованная траектория личностного развития, выполнение которой обеспечивается в

дальнейшем специально подготовленными сотрудниками — педагогами, психологами, медиками. За физическим и психологическим развитием ребенка, его состоянием здоровья ведется постоянное наблюдение (мониторинг), что позволяет своевременно вносить необходимые коррективы в общий план проводимой работы.

Важным принципом работы Центра является взаимосвязь трех направлений его работы, в числе которых:

- работа с детьми (предоставление спектра дополнительных услуг, отличающихся от тех, которые предлагаются в общеобразовательных и частных школах; они основаны на принципах гармоничного развития ребенка с максимальным учетом его индивидуальных особенностей и актуальных потребностей и нацелены на формирование высокого адаптационного потенциала воспитанника);

- подготовка штата специалистов (это педагоги, психологи, воспитатели, няни, имеющие практико-ориентированную подготовку в сфере современных технологий развития детей, формирования их здоровья, позволяющую обеспечить развивающее воспитание ребенка с пониманием отдаленных результатов оказываемых на него психологических/воспитательных воздействий);

- проведение экспертно-диагностической работы (кадровые и информационно-технические возможности Центра позволяют оказывать услуги образовательного характера другим организациям и семьям, чьи дети непосредственно не участвуют в его работе).

В структуре Центра представлены:

- блок физкультурно-развивающего досуга;
- блок творческих форм развивающего досуга;
- блок интеллектуально-личностных форм развивающего досуга;
- блок психологических форм развивающего досуга;
- блок медико-диагностического сопровождения детей;
- блок психолого-педагогического сопровождения детей.

Перспективы реализации проекта

1. Работа Центра будет способствовать привлечению внимания образовательных учреждений к проблеме внеурочного адаптивно-развивающего досуга детей, поможет познакомиться с используемыми с этой целью технологиями.

2. Специалисты Центра окажут информационно-просветительское воздействие на родителей своих учеников, их семьи, что значительно повысит результативность проводимой с детьми работы.

3. Откроются возможности оказания экспертных услуг психолого-педагогического профиля образовательным учреждениям и физическим лицам

Тезаурусная концепция социального проектирования

Тезаурусный подход к социальному проектированию позволяет констатировать следующее.

1. Социальное проектирование — один из ведущих способов современной организации общественной жизни, управления обществом.

2. Социальное проектирование (независимо от того, какого рода объекты проектируются) испытывает влияние субъекта проектной деятельности, его мировоззрения. Социальный проект субъектно ориентирован.

3. Тезаурусный подход к социальному проектированию эффективен в условиях рыночной экономики, где субъектная ориентация проекта ограничена свободой выбора других субъектов жизнедеятельности.

В рамках тезаурусного подхода философия социального проектирования может быть представлена следующими тезисами.

1. Человек открыт к социальным нововведениям — к их созданию и потреблению.

Открытость к нововведениям — предварительное условие их разработки и осуществления. Социальные изменения желанны, но мера желания существенно различается и по типам общества, и по особенностям мировосприятия отдельных людей и их сообществ. Общество парадоксальным образом сочетает проницаемость и упругость: оно принимает даже слабые проекты, сопротивляется даже сильным.

2. Социальный проект повышает степень организованности общества. Создание и внедрение социальных проектов увеличивают дистанцию между «своим» и «чужим», «мы» и «они» в сфере отношений, что способствует переструктурированию общности и уменьшению напряженности в отношениях противостоящих социальных групп.

3. Человек уникален в своей целостности, в своих же отдельных свойствах и отношениях он типичен. Неопределенность и мозаичность жизненного пространства преодолевается в области социального проектирования введением параметра типичности:

а) потребности людей типичны (что подходит для одного, то подходит для многих);

б) жизненные траектории людей типичны (формы жизнедеятельности одного есть формы жизнедеятельности многих);

в) поведенческие реакции людей типичны (сходные стимулы рожают в определенной социальной среде сходные реакции); г) всегда найдется определенный тип, а значит, и группа людей, которая поддержит предлагаемый проект или нуждается в его осуществлении. Однако типичное не есть характерное для всего общества. Проект не должен опираться на идею всеобщего счастья.

4. Солидарность — одна из высших социальных ценностей. Солидарность людей всегда выступает явной или латентной целью социального проекта.

5. Конструктивность социального проектирования не отменяет запредельных идей, и «требование невозможного» на предварительных этапах работы, включая концептуальный этап, есть также создание возможного

Концепция «Экополис территории и трудового объединения»

Цель концепции — обеспечение высокого качества жизни работающих на основе сбалансированного решения проблем социально-экономического развития, сохранения благоприятной окружающей среды и природно-ресурсного потенциала окружающей территории.

Задачи:

- создание правовой основы перехода на качественно новый этап развития организации — содействия оздоровлению окружающей социальной и природной среды как собственной, так и того местного сообщества, где осуществляется деятельность организации и проживают ее разработчики;
- включение экологического аспекта в процесс совершенствования структуры экономической деятельности;
- разработка системы стимулирования экологической хозяйственной деятельности и установление пределов ответственности за ее экологические и экономические результаты;
- мобилизация внутренних инвестиционных ресурсов и обеспечение притока капитала;
- создание благоприятных условий для удовлетворения потребностей человека в социальном, духовном, интеллектуальном и физическом развитии;
- подготовка высококвалифицированных кадров;
- формирование эффективной системы пропаганды идей.

Принципы:

- гармоничное взаимодействие человека и среды обитания;
- равное внимание к экономической, социальной и экологической составляющим развития организации;
- постоянное развитие, внедрение инноваций наряду с сохранением лучших достижений предшествующего периода, культурно-исторических традиций организации;
- открытость, привлекательность для сотрудничества.

Ожидаемые результаты — меры экологической политики должны дать социальный, экологический и экономический эффект, выраженный в повышении уровня качества жизни, оздоровлении окружающей среды, а также коммерческий результат, выраженный в улучшении качества и надежности производимой продукции или оказанных услуг, повышении конкурентной способности организации на внутреннем и мировом рынках.

Концепция описывает основные идеи, принципы, положения, в соответствии с которыми будет строиться стратегия развития организации, направленная на создание гармоничной «среды обитания» работников и «среды я» — обитания местного сообщества. В основе концепции лежат примеры современной теории и методологии социального управления, инновационной технологии.

Концепция призвана ответить на следующие вопросы.

- Почему необходимо менять принципы взаимодействия природы, общества и человека?

- Как создать условия, при которых организация будет способствовать местному сообществу по обеспечению экологической безопасности работающих и среды обитания, их окружающей?

- Как организовать жизнеспособную систему управления организацией в рамках триумvirата «власть— граждане — наука»?

- Как решить проблему формирования управленцев новой генерации, способных творчески мыслить и действовать, эффективно использовать имеющиеся ресурсы на уровне корпоративного управления?

- Как сориентировать человека в современном обществе, дать толчок к естественной трансформации его мышления в позитивную сторону?

Как преодолеть отчуждение человека от корпоративной жизни и сделать его активным творцом своей жизни и непосредственной среды обитания

Руководство по разработке новых идей

Известный английский маркетолог Э. Брет разработал руководство «по разработке» новых идей, заслуживающих внимание. Оно показало свою эффективность в практике деятельности известных международных компаний и может быть использовано в различных сферах деятельности, в том числе и в социальной работе. Вот некоторые советы из этого руководства.

1. Лучшая идея должна не только обеспечивать успех, но и более других соответствовать вашим личным целям, навыкам, ресурсам и готовности идти на риск.

2. Будьте честны с собой, когда оцениваете, чего вы хотите, что вы можете «вложить» в идею и что хотите получить от нее.

3. Нет правильных или неправильных ответов, есть ответы, наиболее подходящие для вас.

4. Помните, что в процессе разработки можно изменять или комбинировать появляющиеся у вас идеи.

5. Процесс оценки и отбора идей должен состоять из двух фаз — предварительного отбора и последующей подробной и внимательной оценки.

6. Чрезвычайно полезен и ценен скорый и приблизительный анализ, помогающий быстро обнаружить возможное непреодолимое препятствие.

7. Опытные образцы стоят миллиона слов.

8. В процессе разработки идей интуиция и воображение необходимы так же, как логика и анализ.

9. Относитесь к своей первоначальной идее как к предварительной.

10. Оценка делает возможной разработку, а не просто отбор идей. Постарайтесь потратить больше времени на выяснение подлинной проблемы, а уж потом браться за выработку идей или решений. Перечислим ряд простых действий, способных помочь вам и вашей команде разработать список потенциальных формулировок проблемы.

1. Сформулируйте проблемы десятью разными способами. Это позволит рассмотреть ее не под разными углами зрения.

2. Нарисуйте схему проблемы. Схематичное отображение проблемы нередко позволяет проиллюстрировать различные воздействующие на нее факторы.

3. Составьте список различных причин возникновения проблемы, а не одних лишь ее симптомов или характеристик.

4. Взгляните на проблему системно. Посмотрите, что может оказывать на нее влияние (виды деятельности, осуществляемой до возникновения проблемы и после нее).

5. Еще раз проведите системный анализ проблемы и составьте список всех элементов проблемы, начиная с мелких подробностей и кончая картиной в целом.

6. Выясните мнения других людей, всех членов группы относительно причин возникновения проблемы. Перед вами могут предстать как диаметрально противоположные точки зрения, так и довольно схожие.

7. Проясните проблему, задавая стимулирующие вопросы, например такие:

- Кто может быть связан с этой проблемой?
- Кто должен быть связан с этой проблемой?
- Каков уровень заинтересованности в разрешении этой проблемы?
- Какие средства были испробованы раньше?
- Каковы результаты?
- Что испробовано не было?
- С какими препятствиями мы имеем дело?
- Что мы хотим изменить?
- Какое решение было бы идеальным?
- Какие правила нуждаются в изменении?
- Не станет ли эта проблема в будущем еще более серьезной?
- Что произойдет, если мы проигнорируем эту проблему?

После того как вы используете эти вопросы для составления списка альтернативных формулировок проблемы, обсудите его со своей группой и отберите наиболее значимые из них с точки зрения оценки воздействия на нынешнее положение в вашей организации.

Мероприятия социального маркетинга

Под *маркетингом* (от англ. *market* — рынок) понимается социально-управленческий процесс, посредством которого индивидуумы и группы людей путем создания продуктов (товаров, услуг, идей, организаций и т.д.) и их обмена получают то, в чем они нуждаются.

Услугами называются различные виды деятельности, направленные на удовлетворение потребностей людей, не создающие материальных благ и относящиеся к непроеизводственной сфере. Опыт стран с развитой социальной сферой показывает, что значение маркетинга в деятельности организаций, оказывающих социальные услуги, неуклонно возрастает. Это объясняется прежде всего следующим: расширением объема оказываемых социальных услуг; усложнением задач, решаемых в социальной сфере (наркомания, делинквентность, множественная депривация, дезинтеграция и т.д.); интенсификацией информационных потоков между государственными и негосударственными организациями, оказывающими услуги, с одной стороны, и потребителями этих услуг — с другой; усложнением структуры потребностей клиентов и ростом их запросов, предъявляемых к организациям сферы социального обслуживания.

В условиях рыночной экономики маркетинг в социальной сфере выступает эффективной технологией обеспечения сбалансированного производства и сбыта социальных товаров и услуг, который позволяет: увеличивать поступления средств в бюджет; увеличивать количество клиентов; расширять ассортимент услуг; в большей степени удовлетворять потребности клиентов.

Мероприятия социального маркетинга включают в себя:

- изучение маркетинговой среды социальной организации;
- планирование в социальной сфере;
- изучение макросреды социальной организации;
- изучение поведения потребителей социальных услуг;
- выявление и изучение рыночных сегментов;
- позиционирование социального товара (идеи, услуги, проекта) на рынке;
- научные исследования и разработки;
- особенности социального продукта;
- разработку политики цен;
- разработку ценовых стратегий;
- определение нематериальных затрат потребителей социальных продуктов;
- социальную рекламу;

Маркетинговая среда организации складывается из совокупности факторов на макро (макросреда) и микроуровнях (микросреда), напрямую влияющих на эффективность работы организации.

Макросреда представлена заданными условиями деятельности организации, которые необходимо учитывать при управлении и разработке стратегии развития.

Она характеризуется демографическими (снижение рождаемости, старение населения, миграция и т.д.), природными (дефицит некоторых видов сырья, вздорожание энергии, рост загрязнения окружающей среды, вмешательство государства в процесс рационального использования и воспроизводства природных ресурсов); культурными (приверженность к определенным культурным ценностям, субкультурных ценностей),

научно-техническими и экономическими факторами.

Микросреда представлена ресурсами, имеющими непосредственное отношение к самой организации и ее возможностям по обслуживанию потребителей, т.е. поставщиками, маркетинговыми посредниками, клиентами, конкурентами и контактными аудиториями. Выделяют внутреннюю и внешнюю микросреду.

Внешняя микросреда социальной организации — это окружающая среда, на которую организация выходит со своими маркетинговыми мероприятиями. В социальной сфере она включает: реальных и потенциальных потребителей, партнеров, спонсоров, благотворителей, волонтеров, конкурентов, общественность в качестве средств массовой информации и лиц, формирующих общественное мнение о работе социальных организаций.

Благотворители — это физические и юридические лица, оказывающие добровольную бескорыстную поддержку (передача имущества, в том числе денежных средств, выполнение работ, предоставление услуг) в пользу некоммерческой организации. Волонтеры, или добровольцы — это граждане, осуществляющие благотворительную деятельность в форме безвозмездного труда в интересах социальной организации. Добровольцы предоставляют свои услуги не ради материального вознаграждения, а для удовлетворения своих социальных, гуманистических, нравственных потребностей. Спонсоры предоставляют поддержку на безвозмездной основе, руководствуясь исключительно коммерческими интересами. Они предлагают различные формы поддержки на условиях распространения рекламы, организации коммерческих выставок, пресс-конференций, реализации их продукции, использования помещений спонсируемого и др.

Социальный спонсоринг направлен на развитие социальной инфраструктуры, финансирование конкретных социальных проектов, научно-практических исследований актуальных социальных проблем (решение проблем территории, поселения, поддержку незащищенным категориям населения). В России социальный спонсоринг находится на стадии формирования и характеризуется наименьшей долей охвата (около 7 % общих затрат на спонсоринг). Внутренняя микросреда социальной организации определяется кругом лиц и структур, которые осуществляют маркетинг внутри организации. Как правило, в крупных социальных организациях имеются службы, планирующие, разрабатывающие и

осуществляющие маркетинговые программы — отдельно для клиентов, спонсоров, благотворителей и т.д. Это отделы развития, гостеприимства, маркетинга и связей с общественностью, анализа, прогноза, мониторинга и рекламы. В частности, основными направлениями работы отделения анализа и прогноза в социальной службе могут быть:

- разработка прогноза, планов, проектов развития центра на краткосрочный, среднесрочный период, оценка стратегических возможностей развития;
- анализ и оценка принимаемых управленческих решений;
- разработка и корректировка социальных паспортов клиентов;
- изучение проблем, анализ качества социального обслуживания населения;
- методическое сопровождение социальной работы;
- изучение отечественного и зарубежного опыта, внедрение инновационных технологий;
- контроль за соблюдением норм и стандартов социальной работы;
- организация профессиональной учебы кадров, курсов компьютерной грамотности, консультативная помощь социальным работникам;
- внедрение углубленных обучающих программ для персонала по менеджменту, поиску дополнительных источников финансирования, социальному маркетингу;
- проведение социологических исследований;
- сотрудничество с региональными властями и некоммерческими благотворительными организациями и т.д.;
- подготовка рекламных материалов в СМИ, обеспечение связей с общественностью.

В настоящее время потребители социальных товаров и услуг становятся все более требовательными к их качеству, надежности и конкурентоспособности. Разработка и

заполнение социальных паспортов клиентов позволят контролировать и обновлять

клиентскую базу данных, совершенствовать учет клиентов по категориям для оказания им эффективной социальной помощи.

Клиент оценивает следующие параметры качества:

- 1) осязаемые составляющие — оборудование, люди и средства коммуникации и т.д.;
- 2) надежность — способность производителя услуг сдержать обещание и предоставлять услугу в соответствии с договоренностью;
- 3) оперативность — готовность производителя помочь клиенту и быстро предоставить услугу;
- 4) внимание — знания, учтивость и репутация персонала;
- 5) сопереживание — способность поставить себя на место другого, принять чужую точку зрения, проявить заботу и уделить внимание каждому отдельному человеку.

Необходимо иметь в виду, что в каждой организации социальной сферы данный перечень может быть уточнен на основе анализа параметров ее деятельности.

К ведущим показателям качества социальных услуг специалисты относят:

доступность — услугу легко получить в удобном месте, в удобное время, без излишнего ожидания ее предоставления;

коммуникабельность — описание услуги выполнено на языке клиента, является точным и понятным;

компетентность — обслуживающий персонал обладает требуемыми профессиональными знаниями и навыками;

обходительность — персонал приветлив, услужлив, заботлив;

доверительность — на компанию и ее служащих можно положиться, так как они стремятся удовлетворить любые запросы клиентов;

надежность — услуги предоставляются аккуратно и на стабильном уровне;

отзывчивость — служащие отзывчивы и творчески подходят к решению проблем и удовлетворению запросов клиентов;

безопасность — предоставляемые услуги не несут никакой опасности или риска и не дают повода для каких-либо сомнений;

осязаемость — осязаемые компоненты услуги верно отражают ее качество;

понимание — служащие стараются как можно лучше понять нужды клиента и каждому из них уделяют внимание.

В условиях перехода к устойчивому экономическому развитию появляются дополнительные возможности в изучении потребностей населения на муниципальном уровне для расширения предпринимательской деятельности социальных служб и учреждений. Предпринимательская деятельность рассматривается в научной литературе как инициативная самостоятельная общественно полезная деятельность граждан и их объединений.

Согласно Федеральному закону «некоммерческих организациях» (1996) деятельность предприятий государственной системы социального обслуживания населения не направлена на получение прибыли. Однако они имеют право заниматься деятельностью, приносящей доход и не противоречащей законодательству Российской Федерации.

Введение дополнительного перечня оказываемых услуг на платной основе не только позволит удовлетворить существующие потребности граждан, но и может стать дополнительным источником финансирования социальных служб, что актуально с учетом дефицита бюджетного финансирования. В перечень дополнительных услуг могут быть включены: экстренное социальное обслуживание; социально-консультативная помощь; специализированная социальная помощь и т.д.